

Světová ekonomika

Měření a interpretace základních ekonomických proměnných

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Název projektu: Inovace magisterského studijního programu Fakulty ekonomiky a managementu

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0326

Základní ekonomické proměnné

- HDP
- Míra nezaměstnanosti
- Míra inflace
- Platební bilance

HDP

- Zahrnuje veškeré výstupy produkované v rámci hranic určité země, a to bez ohledu na to, kdo vlastní výrobní faktory používané k produkci výstupu
 - Hrubý národní produkt
 - Nominální HDP x reálný HDP
 - Skutečný HDP x potenciální HDP

Hrubý domácí (národní) produkt

- **Hrubý domácí produkt** - celková peněžní hodnota toku zboží a služeb vytvořená za určité období výrobními faktory umístěnými v domácí ekonomice bez ohledu na to, kdo je jejich vlastníkem. *preferován v EU zeměmi*
- **Hrubý národní produkt** - celková peněžní hodnota toku zboží a služeb vytvořená za určité období výrobními faktory ve vlastnictví subjektů národní ekonomiky, *preferován v Severní Americe*
- HDP (HNP) slouží i pro komparaci národních ekonomik
- Vyšší vypovídací schopnost má ukazatel **čistý domácí** (resp. národní) **produkt** – NDP resp. NNP
- **Čistý národní produkt (NNP)** – se získá, jestliže se od GNP odečte znehodnocení kapitálu. NNP je tedy součtem spotřeby domácností, vládních nákupů, čistého exportu a čistých investic. Čisté investice se rovnají hrubým investicím minus znehodnocení kapitálu (neboli odpisy z kapitálové spotřeby).

Měření HDP

- Výdajová metoda
- Důchodová metoda
- Výrobní (produkční) metoda

Výdajová metoda

- Pomocí této metody zjišťujeme použití výstupu,
- Budeme-li měřit HDP pomocí výdajů ekonomických subjektů, je vyjádřitelný součtem následujících položek:
 - **C = výdaje domácností na spotřebu,**
 - **IB = soukromé hrubé domácí investice,**
 - **G = státní nákupy výrobků a služeb,**
 - **NX = čistý export (rozdíl mezi exportem a importem).**

Důchodová metoda

- Budeme měřit výkon ekonomiky pomocí důchodů domácností, které domácnosti pobírají jako odměnu za služby výrobních faktorů jejich vlastnictví,
- Pokud sečteme všechny tyto důchody, které domácnostem náleží, získáme veličinu národní důchod,
- Vlastníkům výrobních faktorů náleží tyto důchody:
 - mzdy před zdaněním(hrubé mzdy), odměna za výrobní faktor práci,
 - renty, důchody vlastníkům půdy,
 - zisky firem před zdaněním(hrubé zisky),
 - čisté úroky(rozdíl mezi úroky, které domácnosti získávají, a úroky, které platí),
 - důchody v podobě příjmů ze samozaměstnání (důchody za užívání výrobních faktorů mimo korporace, např. zisky firem individuálních vlastníků).

- Amortizace
- Nepřímé daně

Národní produkt = národní důchod + amortizace kapitálu + nepřímé daně – výrobní dotace + čisté vlastnické důchody ze zahraničí

Osobní důchod (PI) = národní důchod – firemní daně – nerozdělené zisky – platby do fondů sociálního a zdravotního pojištění + transferové platby + čisté úroky

Disponibilní důchod (YD) = osobní důchod – osobní důchodové daně

Výrobní metoda

- Pomocí této metody určíme výstup ekonomiky jako součet všech hrubých přidaných hodnot, které byly ve sledovaném období vytvořeny v jednotlivých sektorech národního hospodářství;
- K součtu hrubých přidaných hodnot musíme připočíst nepřímé daně

Vypovídací schopnost HDP

GDP započítává pouze statky a služby, které **procházejí trhem**

Nejsou zahrnuty:

- statky a služby vyrobené pro vlastní spotřebu a pro známé
- statky a služby vyrobené nelegálním trhem
 - **šedá ekonomika** – ek. vztahy porušující běžné etické a morální normy společnosti; jsou na hranici zákona; úplatkářství, melouchaření, apod.
 - **černá ekonomika** – ek. vztahy porušující zákony; trestně postižitelné; krádeže, zpronevěry, padělání peněz, prodej drog, atd.

Co HDP nepostihuje

- ***ukazatel prosperity země***
 - roste ve válce a po válce, zvyšují ho katastrofy, rozvody, kriminalita, znečišťování životního prostředí a náprava, bourání domů, zbytečná výstavba, více úředníků atd.
- ***ukazatel celkového ekonomického výkonu***
 - chybí dvě důležité položky: **práce pro sebe a stínová ekonomika.**
 - **práce pro sebe:** ušiju si šaty, vypěstuji mrkev, opravím střechu.
 - **stínová ekonomika**
- ***ukazatel blahobytu***
 - Životní úroveň lidí s ním má souvislost, ale není to jednoznačné. Vysoký HDP může být způsoben zbrojní výrobou, zboží může být nekvalitní, nežádoucí sortiment, ekologicky škodlivé, atd.
 - HDP je jen výsledek práce a neříká nic o tom, s jakými náklady byl vyroben.

Čistý ekonomický blahobyt (NEW)

je upravenou mírou celkového národního produktu, která koriguje některá omezení metodiky měření GNP. Proto se GNP upravuje o připočitatelné a odpočitatelné položky. Mezi připočitatelné položky patří: hodnota volného času, výrobky a služby vyprodukované stínovou ekonomikou, výrobky a služby vyrobené a poskytnuté sami sobě, kvalita výrobků a služeb apod. Mezi odpočitatelné položky patří škody na životním prostředí, život ve městě apod. NEW roste obvykle pomaleji než GNP, ale jeho růst je rovnoměrnější.

Míra nezaměstnanosti

Základní skupiny které je třeba rozlišovat:

1) Zaměstnaní

obyvatelstvo, které má placené zaměstnání, nebo sebezaměstnání (včetně osob dočasně v práci nepřítomných, ale s formální vazbou k zaměstnání)

2) Nezaměstnaní

nemají placená zaměstnání ani sebezaměstnání, přitom práci aktivně hledají a jsou ochotni během určité doby nastoupit. Jde o osoby schopné a ochotné pracovat.

= ekonomicky aktivní obyvatelstvo - pracovní síla dané země

3) ostatní

studenti, penzisté, invalidé, ženy v domácnosti - pokud nesplňují podmínky předchozích skupin.

= ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

Měření nezaměstnanosti

$$\text{Míra nezaměstnanosti (u)} = U / L + U$$

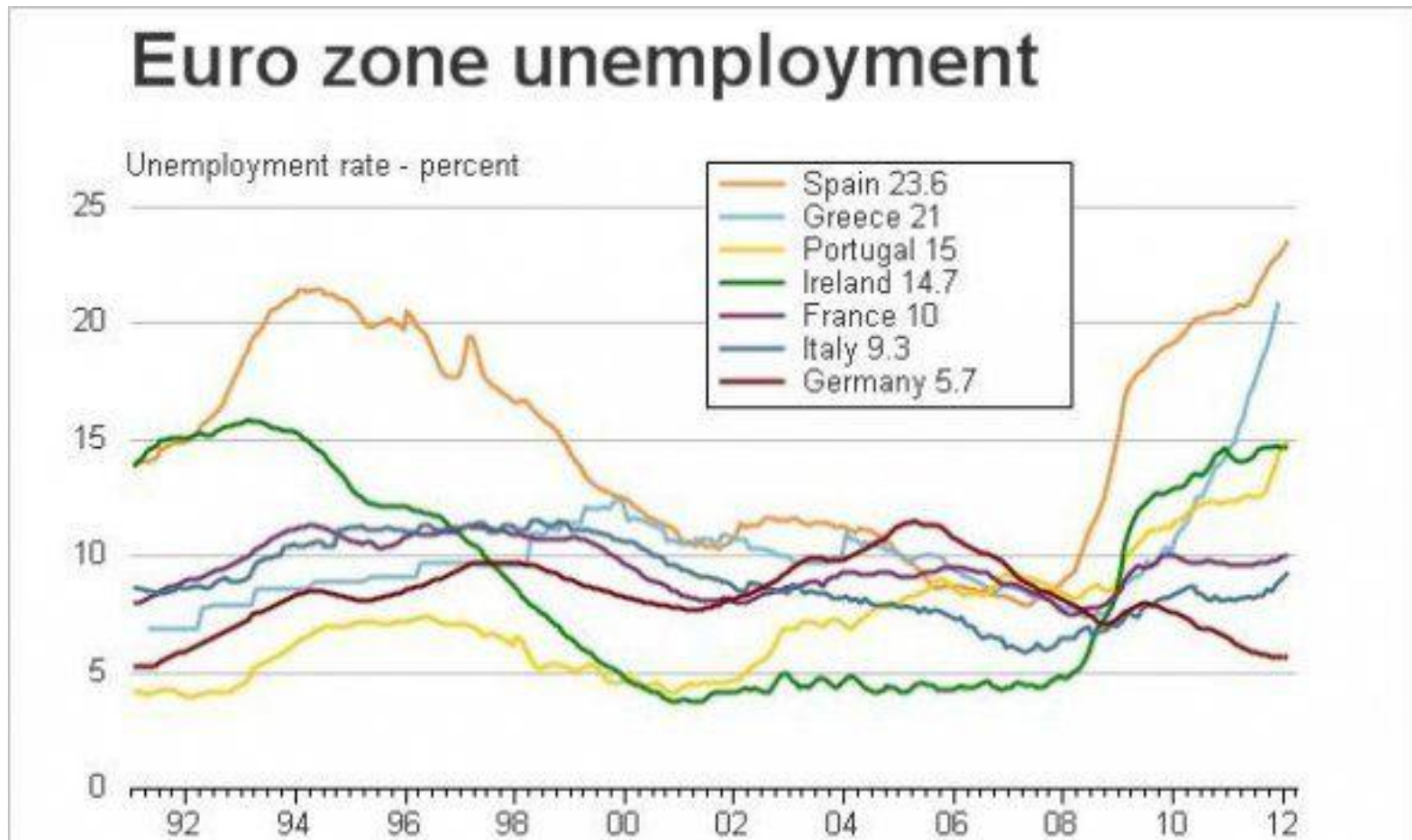
U.....nezaměstnaní

L + U.....ekonomicky aktivní (zaměstnaní +
nezaměstnaní)

Složky nezaměstnanosti

- **dobrovolná** - nezahrnuje se do statistik nezaměstnaných
- **frikční** - dočasná
- **strukturální** - systémová: např. nadbytek horníků po uzavření dolů v regionu. Řešením může být rekvalifikace.
- **cyklická** - souvisí s průběhem hospodářského cyklu. V době, kdy se ekonomika nachází v recesi, je zaměstnáno méně lidí než v době konjunktury.
- **sezónní** - např. v zimě je na horách zaměstnáno více správců lyžařských vleků než v létě, v zimě je více nezaměstnaných stavařů. Někdy se považuje za část frikční nebo strukturální nezaměstnanosti

Nezaměstnanost v EU

Zdroj: Mezinárodní organizace práce

Projekt MPSV pro zlepšení situaci v ČR

- Ministerstvo práce a sociálních věcí v současné době připravuje projekt spolufinancovaný z evropských peněz, kdy budoucí absolventi budou nastupovat jako stážisté do firem, kde si osvojí pracovní návyky a získají praktické znalosti v oboru, který studují.
- Součástí projektu by mělo být individuální poradenství zaměřené na zkvalitnění dovedností potřebných pro vstup na trh práce.
- Projekt by měl začít fungovat od února roku 2014

Míra inflace

- Index spotřebitelských cen (CPI)

$$\text{CPI} = Q_0 * P_1 / Q_0 * P_0$$

- Index cen výrobců (PPI)
- Deflátor hrubého domácího produktu

$$\text{Deflátor HDP} = \text{nominální HDP} / \text{reálný HDP}$$

Platební bilance

- Běžný účet
- Kapitálový účet
- Finanční účet
- Chyby a opomenutí
- Devizové rezervy centrální banky

Zdroje

- HYNKOVÁ, V. *Makroekonomie I – pro bakalářské studium*. 2. vyd. Brno: Univerzita obrany, 2003. ISBN 978-80-7231-578-9.
- <http://www.ecorp.euweb.cz/Platebni%20bilance.html>
- <http://www.ssvos.cz/vos/stahuj/mater/infla.pdf>
- http://www.ceed.cz/makroekonomie/55-1_indexy.htm